

VALVOTTUJEN JA TUETTUJEN TAPAAMISTEN MÄÄRÄÄMISEN
PERUSTEET LAPSEN OIKEUKSIEN NÄKÖKULMASTA

Saara Ylisaukko-oja

Saara Ylisaukko-oja

VALVOTTUJEN JA TUETTUJEN TAPAAMISTEN MÄÄRÄÄMISEN PERUSTEET LAPSEN OIKEUKSIEN NÄKÖKULMASTA

Akateeminen väitöskirja,
joka Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunnan suostumuksella
esitetään julkisesti tarkastettavaksi Lapin yliopiston luentosalissa B126
maaliskuun 14. päivänä 2025 kello 12.

KAUPPAKAMARI

©2025 Helsingin Kamari Oy ja tekijä

ISBN 978-952-246-991-5

ISBN 978-952-246-992-2 (e-kirja)

ISBN 978-952-246-993-9 (Ammattikirjasto)

Kannen suunnittelu: Lumimarja Terttu Rönkkö

Taiton suunnittelu: Maria Mitrunen

Taitto: Keski-Suomen Sivu Oy

Paino: Meedia Zone OÜ, Viro 2025

SISÄLLYS

Tiivistelmä	XI
Abstract	XIII
Alkusanat	XVI
Lyhenteet	XX
Kuviot ja taulukot	XXII
1 Johdanto	1
1.1 JOHDATUS AIHEESEEN	1
1.2 TUTKIMUKSEN KOHDE, TAVOITTEET, TUTKIMUSKYSYMYKSET JA AIHEEN RAJAUS	6
1.3 TUTKIMUSSUUNTAUS, TUTKIMUKSEN MENETELMÄLLISET JA TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	12
1.3.1 Tutkimuksen paikantuminen erityisesti lapsioikeuden alalle	12
1.3.2 Lapsioikeudellinen näkökulma	19
1.3.3 Lainopillinen tutkimussuuntaus	23
1.3.3.1 Periaatehakuista ja yhteyshakuista lainoppia	23
1.3.3.2 Tutkimuksen lähdeaineisto	28
1.3.3.3 Tutkimuksen tulkinnalliset lähtökohdat	36
1.3.4 Empiirinen oikeustutkimus ja tutkimuksellinen vuorovaikutusmalli	41
1.4 TUTKIMUKSEN RAKENNE	45
2 Lapsen oikeuksien toteutuminen tuomioistuimissa ...	47
2.1 LAPSI OIKEUKSIENSA KÄYTTÄJÄNÄ	47
2.2 OIKEUSTURVA JA OIKEUDENMUKAINEN OIKEUDENKÄYNTI ...	52
2.2.1 Aluksi	52
2.2.2 Oikeusturvan käsitteestä	53
2.2.3 Oikeusturvan ulottuvuudet	57
2.2.4 Oikeus saada asia käsitellyksi kohtuullisessa ajassa	62
2.2.5 Tuomioistuimen perusteluvelvollisuus	67

2.2.5.1	Perustelujen merkitys	67
2.2.5.2	Riittävät perustelut	71
2.2.5.3	Huoltoriitojen perusteluiden erityispiirteistä	80
3	Lapsen tapaamisoikeus lainsäädännössä.....	84
3.1	KANSALLINEN LAINSÄÄDÄNTÖ.....	84
3.1.1	Sääntelyn taustaa	84
3.1.2	Huoltolain lähtökohdat.....	94
3.1.3	Tapaamisoikeus	96
3.1.4	Valvotut ja tuetut tapaamiset.....	106
3.1.5	Valvottujen ja tuettujen tapaamisten käytännön toteuttamiseen liittyvät kysymykset.....	111
3.1.5.1	Tapaamiset valvottuina vai tuettuina?	111
3.1.5.2	Valvonnan tarpeen kesto: toistaiseksi vai määräajaksi? ..	113
3.1.5.3	Tapaamisten riittävä määrä ja tiheys.....	115
3.1.6	Tapaamisoikeuden epääminen.....	118
3.1.7	Selvityksen hankkiminen asian ratkaisun tueksi.....	127
3.1.8	Väliaikaiset määräykset.....	130
3.2	POHJOISMAINEN SÄÄNTELY	133
3.3	KANSAINVÄLINEN SÄÄNTELY.....	138
3.3.1	YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus.....	138
3.3.2	Eurooppalaiset sopimukset ja muut kansainväliset instrumentit	145
3.3.3	Euroopan unionin oikeus.....	148
4	Tapaamisoikeuden ratkaiseminen tuomioistuimessa	151
4.1	TULKINTAA JA HARKINTAA.....	151
4.2	LAPSEN EDUN MÄÄRITTÄMINEN.....	153
4.2.1	Lapsen etu ratkaisukriteerinä	153
4.2.2	Lapsen edun ensisijaisuuden ongelmallisuudesta	158
4.2.3	Lapsen edun sisältö	167
4.3	LAPSEN KUULEMINEN HUOLTORIIDOISSA	176
4.3.1	Lapsen kuulemisen käytännön toteuttaminen.....	176
4.3.2	Lapsen toiveiden ja mielipiteen merkitys asian ratkaisulle.....	191
4.3.3	Lojaliteettiristiriita.....	195
4.3.4	Lapsen mielipiteen aitous.....	199
4.3.5	Lapsen iän ja kehitystason merkitys.....	201

4.4	PERUS- JA IHMISOIKEUKSIEN MERKITYS PÄÄTÖKSENTEOSSA	206
4.5	OIKEUSPERIAATTEIDEN MERKITYS RATKAISUA TEHDESSÄ	213
4.5.1	Yleistä oikeusperiaatteista.....	213
4.5.2	Oikeusperiaatteiden merkitys päätettäessä valvotuista ja tuetuista tapaamisista	217
4.5.3	Lapsen oikeus perheeseen ja perhe-elämän suoja	222
4.5.4	Yhdenvertaisuus	227
4.5.5	Lapsen oikeus erityiseen suojeluun.....	229
4.5.6	Lapsen osallisuus oikeudet	232
5	Tyypitapaukset valvottujen ja tuettujen tapaamisten osalta	237
5.1	TYYPITAPAUSAJATTELUSTA JA TYYPPIEN VALINNASTA	237
5.2	KALTOINKOHTELU.....	241
5.2.1	Kaltoinkohtelu ilmiönä ja lainsäädännössä.....	241
5.2.2	Väkivaltaväitteet huoltoriidoissa	251
5.2.3	Fyysinen väkivalta	255
5.2.4	Henkinen väkivalta.....	264
5.2.5	Seksuaaliväkivalta	267
5.2.6	Lähestymiskiellon yhteys kaltoinkohteluun ja tapaamisoikeuteen..	278
5.2.7	Monikulttuurisuuden tuomat haasteet liittyen lapsen kaltoinkohteluun	281
5.3	LAPSEN JA VANHEMMAN SUHDE	285
5.4	PÄIHTEIDENKÄYTTÖ	295
5.5	MIELENTERVEYDEN HÄIRIÖT JA ONGELMAT	300
5.6	LAPSIKAAPPAUSRISKI.....	310
5.7	LAPSEN HENKINEN HYVINVOINTI JA OIREHDINTA HUOLTORIIDOISSA	316
5.7.1	Aluksi	316
5.7.2	Lapsen pelko	318
5.7.3	Kielteisten kokemusten vaikutus lapsen traumaan ja kiintymyssuhteeseen.....	322
5.7.4	Lapsen oirehoidinnan merkitys tapaamisoikeutta arvioitaessa	329

5.8	VIERAANNUTTAMINEN	333
5.8.1	Vieraannuttaminen ilmiönä	333
5.8.2	Vieraannuttamisen tunnistaminen ja siihen puuttuminen.....	338
5.8.3	Parental Alienation Syndrome (PAS).....	342
6	Valvotut ja tuetut tapaamiset oikeuskäytännössä	349
6.1	EMPIIRISEN TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	349
6.1.1	Aineiston valinta ja kokoaminen	349
6.1.2	Aineiston luotettavuus.....	352
6.1.3	Aineiston käsittely ja analyysin toteuttaminen.....	355
6.1.4	Tutkimuksen eettiset kysymykset	359
6.1.5	Yleistä tapauksista	360
6.2	VALVOTTUJEN JA TUETTUJEN TAPAAMISTEN PERUSTELUT	364
6.2.1	Teemoittelu.....	364
6.2.2	Kaltoinkohtelu	366
6.2.2.1	Fyysinen väkivalta ja fyysisen väkivallan näkeminen	366
6.2.2.2	Henkinen väkivalta	368
6.2.3	Lapsen ja vanhemman suhde	370
6.2.3.1	Tapaamistauko	370
6.2.3.2	Lapsen hoito ja lapsen ja vanhemman kehittyvä suhde ..	373
6.2.3.3	Ei aikaisempaa suhdetta	375
6.2.3.4	Lapsen kielteinen suhtautuminen tapaamisiin	376
6.2.4	Lapsen henkinen hyvinvointi ja oirehdinta	378
6.2.5	Tapaajavanhemman mielenterveysongelmat ja haasteet jaksamisessa	380
6.2.6	Palauttamatta jättäminen.....	384
6.2.6.1	Kansainvälinen lapsikaappaus	384
6.2.6.2	Tapaamisaikojen noudattamatta jättäminen	386
6.2.7	Tapaajavanhemman päihdeongelmat	387
6.2.8	Muut.....	389
6.2.9	Johtopäätöksiä	391
6.3	VALVOTTUJA VAI TUETTUJA TAPAAMISIA?.....	395
6.3.1	Yleisiä havaintoja ja teemoittelu	395
6.3.2	Valvottuja tapaamisia tuettujen sijaan.....	396
6.3.3	Tuettuja tapaamisia valvottujen sijaan	398
6.3.4	Johtopäätöksiä	400

6.4	RAJANVETO VALVOMATTOMIIN TAPAAMISIIN	401
6.4.1	Tapausten analyysi.....	401
6.4.2	Johtopäätöksiä	407
6.5	TAPAAMISTEN PORRASTAMINEN	408
6.5.1	Aluksi	408
6.5.2	Tapaamisia ei porrastettu	408
6.5.3	Tapaamiset porrastettiin	410
6.5.4	Johtopäätöksiä	414
6.6	TAPAAMISOIKEUDEN POISTAMINEN	416
6.6.1	Tapausten analyysi.....	416
6.6.2	Johtopäätöksiä	418
6.7	LAPSEN EDUN MÄÄRITTÄMINEN.....	419
6.7.1	Tapausten analyysi.....	419
6.7.2	Johtopäätöksiä	426
6.8	LAPSEN TOIVOMUSTEN JA MIELIPITEEN HUOMIOON OTTAMINEN PÄÄTÖKSENTEOSSA.....	429
6.8.1	Yleisiä havaintoja	429
6.8.2	Lapsen toivomukset ja mielipide otettiin huomioon.....	432
6.8.3	Lapsen toivomukset ja mielipide jätettiin huomiotta.....	435
6.8.4	Johtopäätöksiä	438
6.9	MONIKULTTUURISET HUOLTORIIDAT.....	442
6.9.1	Tapausten analyysi.....	442
6.9.2	Johtopäätöksiä	445
7	Johtopäätöksiä: Empiirisen ja lainopillisen tiedon yhteensovittaminen.....	446
7.1	VALVOTUT JA TUETUT TAPAAMISET POIKKEUKSELLISENA TAPAAMISJÄRJESTELYNÄ.....	446
7.2	OIKEUDELLISET PERUSTEET VALVOTUILLE JA TUETUILLE TAPAAMISILLE.....	449
7.3	VALVOTTUJEN JA TUETTUJEN TAPAAMISTEN MÄÄRÄÄMINEN	453
7.3.1	Valvottujen ja tuettujen tapaamisten käyttötilanteet ja rajanvetotilanteet.....	453
7.3.2	Tyypilliset tapaukset aineiston valossa.....	456

7.3.2.1	Kaltointkohtelu	456
7.3.2.2	Lapsen ja vanhemman suhde	459
7.3.2.3	Lapsen henkinen hyvinvointi ja oirehdinta	464
7.3.2.4	Mielenterveysongelmat ja jaksaminen	465
7.3.2.5	Palauttamatta jättäminen	466
7.3.2.6	Päihdeongelmat.....	468
7.3.2.7	Muut	469
7.4	LAPSEN EDUN MÄÄRITTÄMINEN	470
7.5	LAPSEN OSALLISUUSOIKEUDEN TOTEUTUMINEN	476
7.6	OIKEUSTURVA JA ERITYISESTI OIKEUS PERUSTELTUUN PÄÄTÖKSEEN.....	480
	LÄHTEET.....	484
	ASIASANAHAKEMISTO.....	529

Väitöskirjassa tarkastellaan valvottujen ja tuettujen tapaamisten määräämistä tuomioistuimen päätöksenteossa sekä lapsen oikeuksien toteutumista oikeudenkäynneissä. Tutkimuksen keskiössä on huoltolain turvaama lapsen oikeus tavata vanhempansa, jonka luona hän ei asu. Tapaamis-oikeutta koskevat ratkaisut vaikuttavat vuosittain lukuisiin alaikäisiin ja heidän perheisiinsä. Vuonna 2019 lakiin lisättiin mahdollisuus määrätä tapaamiset tietyin ehdoin valvottuina tai tuettuina, vaikka tällaisia ratkaisuja oli jo ennen lainmuutosta tehty tuomioistuimissa vakiintuneesti.

Tutkimus on yhdistelmä lainoppia ja empiiristä oikeustutkimusta. Empiirinen osa on toteutettu laadullisena tutkimuksena käyttäen temaatista analyysiä. Tutkimuksessa tarkastellaan ensinnäkin, miten huoltolain 9 b §:ää, joka säätelee valvottuja ja tuettuja tapaamisia, tulisi tulkita. Tähän liittyy arviointi siitä, onko käsillä sellainen lapsen edun kannalta perusteltu syy, josta seuraa tarve määrätä tapaaminen valvottuna tai tuettuna. Lisäksi tutkimus selvittää empiirisen aineiston pohjalta, miten hovioikeudet ovat perustelleet näitä tapaamisia. Lopuksi tutkimus yhdistää lainopillisen ja empiirisen tiedon ja arvioi, miten lapsen etu ja oikeudet voisivat tulevaisuudessa toteutua paremmin tuomioistuinratkaisuihin.

Tutkimuksen näkökulma on lapsioikeudellinen ja siinä korostuu ennen muuta YK:n lapsen oikeuksien sopimus ja sen tulkinnat. Koska tutkimus kohdistuu tuomioistuinprosessiin, oikeusturvan ja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimukset ovat myös keskeisessä roolissa.

Valvottujen ja tuettujen tapaamisten määrääminen on poikkeuksellinen ratkaisu, joka puuttuu merkittävällä tavalla tapaamisoikeuden keskeiseen sisältöön ja siten lapsen oikeuteen tavata vanhempansa. Tutkimuksessa korostuu oikeusperiaatteiden, kuten perheyhteyden ja suojeluperiaatteen, välinen punninta. Perheyhteyden periaatteen rajoittaminen edellyttää, että lapsen suojeluperiaate on merkittävästi painavampi. Tämä punninta on haastavaa, sillä kyse on aineettomista arvoista, joiden merkitys vai-

teele tapauskohtaisesti. Tapaamisoikeus on myös sellainen oikeus, jota ei voida yksinkertaisesti määrätä tai pakottaa, joten lapsen yksilöllisyys ja ihmissuhteen luonteen ei-oikeudelliset tekijät vaikuttavat ratkaisevasti päätöksentekoon. Ihmissuhteen laatua ei kuitenkaan voida täysin hallita tuomioistuimen päätöksillä.

Empiirisestä aineistosta havaittiin, että lapsen edun määrittäminen oli puutteellista. Tuomioistuimet eivät olleet perustelleet edun määrittelyä riittävästi, ja usein lapsen edusta korostettiin vain yhtä oikeutta, kuten oikeutta tavata vanhempansa. Vaikka oikeuskäytännössä on ollut puutteita, tutkimuksessa ei nähdä sääntelyn tarkkuuden lisäämistä ratkaisevana vastauksena haasteisiin. Sen sijaan lapsen edun määrittämistä tulisi kehittää oikeustieteen piirissä, käymällä syvempää keskustelua siitä, miten käsite määritellään. Tutkimuksessa lapsen etu nähdään semanttisesti avoimena, osittain ei-oikeudellisena käsitteenä, joka voidaan kuitenkin ankkuroida oikeudellisesti. Lapsen etu on moniulotteinen ja monitieteinen käsite, jonka arviointi perustuu eri oikeuksien ja oikeusperiaatteiden punnintaan hyödyntäen myös ei-oikeudellista tietoa. Tapaamisoikeutta koskevassa päätöksenteossa lapsen etu on lopulta eri vaihtoehtojen seuraamusharkintaa, jossa vaihtoehtoista valitaan se, jossa eri oikeuksien ja oikeusperiaatteiden toteutumisessa vallitsee tilanteeseen nähden paras tasapaino.

Lapsen osallisuusoikeuksien toteutumisessa havaittiin myös merkittäviä puutteita. Empiirisen aineiston perusteella suurin ongelma oli se, ettei lapsen mielipidettä ollut useimmissa ratkaisuisissa huomioitu, vaikka lapsen oikeuksien komitea korostaa, että lapsen mielipide on aina osa lapsen edun määrittämistä. Joissakin tapauksissa lapsen mielipiteelle annettiin kuitenkin jopa veto-oikeuden kaltainen painoarvo. Ongelmana onkin ollut polarisoitu suhtautuminen lapsen mielipiteeseen.

Oikeusturvan toteutuminen huoltoriidoissa kiinnittyy olennaisesti perustelujen merkitykseen. Lapsia ja heidän tulevaisuuttansa pitkälti määrittävissä riita-asioissa perusteluvollisuuden voidaan katsoa korostuneen. Perustelujen puutteellisuus korostui edellä mainitun lapsen edun määrittelyn ohella erityisesti tapauksissa, joissa jokin seikka, kuten tapaajavanhemman mielenterveysongelma, vaikutti lapsen kasvuun ja kehitykseen. Puutteita oli myös siinä, etteivät tuomioistuimet ottaneet kantaa asianosaisten keskeisiin väitteisiin ratkaisuisissa. Myös oikeudenkäyntien pitkittyminen haastaa huoltoriidoissa lapsen oikeuksien toteutumista.

ABSTRACT

This dissertation examines courts' decision making in ordering supervised and supported meetings and the realisation of children's rights in trials. The study focuses on children's right to meet the parent with whom they do not reside as provided in the Act on Child Custody and Right of Access. Decisions on the right of access affect numerous minors and their families every year. In 2019, the Act was supplemented with a possibility to order supervised or supported meetings according to certain criteria, although such court decisions had become established practice already before the amendment.

The study is a combination of jurisprudence and empirical research on law. The empirical part has been conducted using qualitative methods and thematic analysis. First, the study addresses the way in which supervised and supported meetings provided by section 9 b of the Act should be interpreted. This is accompanied by an assessment of whether there exists a reason, justified by the best interests of the child, that creates a need to order supervised or supported meetings. Second, empirical material is used to investigate how courts of appeal have justified these meetings. Finally, the study combines legal and empirical knowledge and assesses how the best interests and rights of the child could be better realised in future court decisions.

The study has been conducted from the perspective of children's rights with an emphasis on the UN Convention on the Rights of the Child and its interpretations. As the focus is on court procedure, the requirements of legal protection and fair trial also play a central role in the study.

Ordering supervised and supported meetings is an exceptional solution that significantly affects the core content of the right of access and thereby children's right to see their parent. The study emphasises the weighing of legal principles, such as the principles of child protection and family connections. Restricting the principle of family connections requires that the principle of child protection is considered significantly more

important. Such contemplation is challenging, since it involves intangible values whose importance varies on a case-by-case basis. The right of access is also a right that cannot be straightforwardly ordered or imposed, so the child's individuality and the intangible factors of the family relationships fundamentally affect the pertinent decision. However, the quality of human relationships cannot be fully controlled through court rulings.

Based on the empirical material, there were deficiencies in defining the best interests of the child. Courts had not justified the definition sufficiently, and often only one aspect of the child's best interests was emphasised, for example, children's right to meet their parent. Although legal practice has been deficient, the study does not conclude that increasing the accuracy of regulation is a decisive way to overcome the challenges. Instead, the definition of the child's best interests should be advanced in the context of legal science through an in-depth discussion on the definition of the concept. The study approaches the child's best interests as a semantically open, partly non-legal concept that can nevertheless be anchored in law. The child's best interests are a multidimensional and multidisciplinary concept whose assessment is based on considering various rights and legal principles and on utilising non-legal knowledge as well. In making decisions on the right of access, the best interests of the child boil down to weighing the consequences of different options, where one should choose the option that produces an optimal balance in the realisation of various rights and legal principles in view of the situation.

There were also significant deficiencies in the realisation of children's participatory rights. Based on the empirical material, the greatest problem was that the child's opinion had not been heard in most of the cases, even though the Committee on the Rights of the Child emphasises that the child's opinion is always part of defining the child's best interests. In some cases, however, the child's opinion was appreciated to such an extent that it resembled the right of veto. The polarised approach to the child's opinion has in fact been a problem.

The realisation of legal protection in custody disputes is strongly linked to the importance of justification. In disputes that largely define children and their future, the justification obligation has evidently been emphasised. In addition to the above-mentioned defining of the child's best interests, deficiencies in justification were emphasised, for example, when the noncustodial parent's mental problem affected the child's growth

and development. The study also revealed deficiencies in court decisions that had been made without considering the parties' main arguments. Prolonged trials also challenge the realisation of the rights of the child in custody disputes.

Nyt on tullut aika lausua viimeiset sanat ja kiitokset.

Usein tutkimusmatkani varrella olen pohtinut, kuinka väitöskirjan tekeminen muistuttaa maratonin juoksemista. Maratonin eri vaiheet sopivatkin hyvin kuvaamaan väitöskirjan eri vaiheita.

Maratonin ensimmäiset kilometrit ovat yleensä kevyitä ja innostavia. Samoin tutkimuksen alkuvaiheessa uuden tiedon löytäminen on inspiroivaa ja työn eteneminen tuntuu vaivattomalta. Alussa voi tulla kuitenkin helposti vauhtisokeus: haluaisi vain edetä hurjaa vauhtia. Maratonilla viimeistään 15 kilometrin kohdalla juoksija alkaa ymmärtää, että matka on pitkä ja vielä on paljon edessä, ja ettei samalla vauhdilla saa kuin itsensä poltettua loppuun ennen maalia. Saman joutuu tutkijakin huomaamaan suurimman alkuinnostuksen laannuttua.

Tämän jälkeen matkanteko tasoittuu. Kuitenkin puolivälin saavuttaminen on niin maratonilla kuin väitöskirjatyössä omanlainen merkkipaalu. Puolivälin saavuttaminen tuo mukanaan sekä helpotusta että huolta: puolet on takana, mutta samanlainen puolikas on vielä edessä. Ajatus siitä, että todennäköisesti raskaimmat vaiheet ovat vasta edessä, saa aikaan jopa jonkinlaisen epäuskon. Selviänkö tästä?

Sanotaan, että maraton alkaa todella vasta 30 kilometrin kohdalla – sama pätee väitöskirjaan. Viimeisen neljänneksen aikana vaaditaan voimia jatkaa eteenpäin, ja juuri silloin tutkijan todellinen sitkeys ja kestävyys punnitaan. Viimeisten kilometrien aikana askeleet alkavat painaa, mutta samalla mielikuva maalista alkaa kirkastua. Toisaalta nämä viimeiset kilometrit pitävät sisällään epätoivon ajatuksia, kuten onko minusta tähän ja pitäisikö keskeyttää. Maali on samaan aikaan niin lähellä ja kaukana.

Maaliin päästyään sekä juoksija että tutkija tuntevat itsensä väsyneiksi, mutta onnellisiksi. Vaikka ajatus ”ei enää ikinä” saattaa käydä mielessä, parin viikon päästä juoksija huomaa jo ilmoittautuneensa seuraavalle

maratonille. Kysyykö tutkijakin itseltään väitöstilaisuuden jälkeen, mitä seuraavaksi tutkitaan? Sen saan vielä nähdä.

Vaikka maratonjuoksu ja tutkimuksen tekeminen ovat molemmat aika lailla yksinpuurtamista, on matkalle sattunut usein henkilöitä tai eri tahoja, joita on kiittäminen. Minun tutkimusmatkalleni on osunut paljon ihastuttavia ja auttavaisia ihmisiä, joille haluan erityisesti osoittaa kiitokseni. Maaliin en olisi päässyt ilman teitä.

Ensimmäisenä haluan kiittää vastaväittäjäkseni lupautuneita professori Suvianne Hakalehtoa ja professori Anssi Keinästä, jotka ansaitsevat kiitokset myös toiminnastaan väitöskirjani esitarkastajina. Hakalehdon ja Keinäsen rakentavien kommenttien avulla sain nostettua väitöskirjani tasoa.

Olen ollut onnekas, kun olen saanut tutkimuksenteon rinnalle kulkemaan alusta saakka kaksi innostavaa ja osaavaa ohjaajaa. Professori Tuulikki Mikkola on taipunut tutkimuksen aikana moneksi; kannustavaksi kirjoitukseni kommentoijaksi, erilaisten tilaisuuksien mahdollistajaksi, tuen antajaksi ja eteenpäin puskeväksi voimaksi. Olen hurjan kiitollinen kaikesta, mitä olet tehnyt minun, tutkimukseni ja urani eteenpäin viemiseksi. Professori Soili Nysten-Haarala, sinulle kuuluu myös isot kiitokset. Olet ollut vakaa pilari tutkimuksenteon matkalla, vähän niin kuin valmentaja, jonka sanaan on aina voinut luottaa. Kiitokset myös siitä, että lupauduit väitöstilaisuuteni kustokseksi.

Matka tohtoriksi alkoi erityisesti emeritusprofessori Ahti Saarenpään innoittamana. Saarenpää toimi graduni ohjaajana ja gradusta innostuneena ja Saarenpäältä saadun positiivisen palautteen innoittamana lähdin tavoittelemaan tohtorin tutkintoa. Saarenpäättä on myös kiittäminen lisäksi erityisesti alkuvaiheen palautteesta sekä hyvistä lukuvinkeistä, jotka ovat vieneet minua tutkimusmatkalla oikeaan suuntaan. Ensimetrit ovat tutkijalle tärkeitä, ja alkuun kävin keskusteluja useiden eri henkilöiden kanssa väitöskirjan tekemisestä ja siihen liittyvistä kysymyksistä. Kiitokset teille kaikille ja erityisesti Henna Pajulammille, Sanna Koululle ja Rainer Oeschille. Teidän kanssanne käydyt keskustelut antoivat minulle realistiset mielikuvat siitä, minkälaiselle maratonmatkalle olen lähdössä.

Väitöskirjan ensimmäisillä kilometreillä sain apua myös emeritusprofessori Matti Mikkolalta erityisesti metodillisissa kysymyksissä sekä empiirisen tutkimuksen aloittamisessa. Osallistuin Mikkolan pitämään seminaariin, ja metodeihin liittyvät haasteet saivat heti päässäni selkeämmän kuvan. Mikkolalle myös kiitokset siitä, että autoit empiirisen tutkimukseen

liittyvän lomakkeen tekemisen kanssa, jonka avulla pystyin kahlaamaan tilaamani päätökset.

Empiirisen tutkimuksen tekemisen alkuun pääsemisessä iso apu oli lapsioikeuden dosentti Virve Toivosesta, jonka avulla ja ohjeilla pääsin hyvin vauhtiin. Tätä vauhtia oli hyvä jatkaa ystäväni ja professori Kaijus Ervastian kommenttien avulla. Kiitos Kaijus terävistä kommentteistasi, jotka auttoivat minua erityisesti kriittisillä hetkillä, jolloin apusi oli kultaakin arvokkaampi. Empiirisessä tutkimuksessa on auttanut myös Itä-Suomen yliopiston väki, erityisesti empiirisen oikeustutkimuksen kurssin ja seminaarin järjestäjät vanhempi yliopistolehtori Outi Ratamäki ja yliopistolehtori Niko Vartiainen. Kiitokset haluan osoittaa myös empiirisen oikeustutkimuksen seminaarissa olleille henkilöille, joilta sain arvokkaita kommentteja työni edistämiseksi. Kiitos siis väitöskirjatutkija Niina Gråsten, käräjätuomari Ville A. Saarinen ja yliopistolehtori Heli Korkka-Knuts. Kiitos Villelle myös myöhemmistä keskusteluista ja vertaistuesta.

Väitösmatkan puolivälin jälkeen suureen rooliin matkanteon tukemisessa tulivat professori Tuomas Ojanen ja professori Raimo Siltala. Kommenttinne käsikirjoituksestani auttoivat minua merkittävästi, ja olen niistä teille enemmän kuin kiitoksen velkaa. Kommentteillanne valoitte minuun luottamusta niillä viimeisillä vaikeilla kilometreillä, jolloin epätoivo oli läsnä. Kiitos myös Tuomakselle siitä, että olet ollut luottohenkilö, jolta olen voinut kysyä ”tyhmiäkin” kysymyksiä ja saada lampun päähäni pimeisiin hetkiin.

Tutkimukseeni oli ilo saada apua myös psykologi Merja Taskila-Rissalta. Kiitos Merja tunteja vievistä keskusteluiltamme ja kaikesta avusta, jonka avulla opin ymmärtämään psykologista tietoa ja sain kanavoitua sitä myös tutkimukseeni. Arvostan aikaa ja vaivaa, jonka hyvää hyvyttäsi annoit tälle tutkimukselle.

Väitöskirja on matkana niin erikoinen, ettei siitä täysijärkisenä selviä ilman ihania tutkijakollegoita ja väitöskirjarumbasta selviytyneiden tarinoita ja ohjeita. Minun matkaani ovat tukeneet monin eri tavoin väitöskirjatutkija ja Virve Valtonen, väitöskirjatutkija Saara Tuulari, OTT Milka Sormunen ja OTT Kirsikka Linnanmäki. Tukea ovat minulle antaneet myös monet ystäväni, kuten Sanja, Milla, Sini, Anna, Anna-Liisa, Laura ja Suvi. Kiitos teille ihanaiset ja niin älykkäät naiset!

Olen ollut iloinen siitä, että tutkimuksen tekeminen on ollut mahdollista töiden ohella. Lakiasiain- ja psykologitoimisto Psyjuridica Oy on

mahdollistanut minulle töistä vapaana olemisen aina tarvitsemani määrän, ja olen tästä joustosta todella kiitollinen. Kiitos Jan-Olof Nyholm ja koko muu Psyjuridican väki myös kaikesta tuesta, jota olette minulle antaneet.

Kiitokseni lausun myös EduRescue-hankkeelle, jonka sivussa minulla oli mahdollista oppia tutkijan työstä sekä tehdä väitöstutkimustani. Taloudellisesti väitöskirjani on mahdollistanut myös Työllisyysrahaston aikuiskoulutustuki, jonka avulla olen saanut keskittyä täysipäiväisesti väitöskirjan tekemiseen.

Kiitos kuuluu myös Kauppakamarille tämän teoksen kustantamisesta. Viimeisten raskaimpien metrien kulkeminen oli paljon helpompaa, kun ne sai taittaa yhdessä.

Viimeiseksi haluan kiittää perhettäni, johon lukeutuu myös perheemme kissat. Rontti jos kuka on viettänyt lukemattomia tunteja kanssani lukien ja kirjoittaen. Kissan rauhoittava kehräys korvissa on tämä kirja saanut myös viimeiset kirjaimensa. Sydämelliset kiitokset vanhemmilleni Paulalle ja Pentille, jotka ovat aina olleet kannustavia ja tukevia – mutta samalla palauttaneet minut maan pinnalle muistuttamalla, että tämä on lopulta vain väitöskirja. Erityiskiitos äidilleni siitä, että jaksoit lukea lähes 400-sivuisen käsikirjoitukseni sanatarkasti ennen esitarkastusta. Siskolleni Sannalle kiitos kuuluu erityisesti tuesta, kannustuksesta ja roolimallina toimimisesta. Olet minun idolini ja esikuvani, ja vaikka meitä olisi vaikka 100, olisit aina se paras sisko. Haluan sanoa kiitokseni myös aviomiehelleni Janille, jonka rakkauden ja rauhan äärellä minun on ollut hyvä olla. Ja rakas tyttäremme Neea, sinä toit perheeseeni uudenlaisen rakkauden ja sait minut ymmärtämään vielä paremmin, että lasten asioiden ajaminen on tärkeää. Omistan tämän kirjan teille kaikille!

Espoossa kotona marraskuun 2. päivänä 2024,
päivänvalon ensipilkahdusten osuessa ikkunaan.

Saara Ylisaukko-oja